

**DERINIMO PAŽYMA
DĖL ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ**

Institucija	Pastabos	Įvertinimas
<i>Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 42, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 55, 67, 70, 71, 74, 75, 82, 85, 92 ir 243 straipsnių pakeitimo įstatymo, bausmių vykdymo kodekso pakeitimo įstatymo projekto</i>		
Teisėjų taryba	1. Neaiškumų kelia dalinio bausmės vykdymo atidėjimo instituto skirtumai nuo lygtinio paleidimo instituto (neaišku, ar jie yra esminiai) ir, jeigu būtų pritarta siūlomam naujam institutui, jo nuostatos turėtų būti labiau atribotos nuo kito panašaus reguliavimo.	<p>Atsižvelgta iš dalies.</p> <p>Projektas papildytas bausmės vykdymo atidėjimo iš dalies taikymo sąlyga, kad šis institutas taikomas tik tuomet, jeigu teismas nusprendžia, kad yra pakankamas pagrindas manyti, kad bausmės tikslai bus pasiekti be realaus bausmės atlikimo arba asmeniui atlikus tik dalį jos, t. y. teismas turės vertinti visumą aplinkybių: nusikaltimo padarymo aplinkybes, nusikaltimo pavojingumo pobūdį, laipsnį, nuteistojo asmenybę, polinkius, elgesį visuomenėje, elgesį po bausmės padarymo, ar bus pasiekti bausmės tikslai – sulaikyti asmenis nuo nusikaltimų darymo, nubausti nusikaltimą padariusį asmenį, užtikrinti teisingumo principo įgyvendinimą.</p> <p>Pagrindiniai dalinio bausmės vykdymo atidėjimo ir lygtinio paleidimo skirtumai:</p> <p>1. Dalinis bausmės vykdymo atidėjimas būtų taikomas tik nedidelei nuteistųjų grupei (asmenims, nuteistiems laisvės atėmimu daugiau kaip šešeriems metams už dėl neatsargumo padarytus nusikaltimus arba daugiau kaip ketveriems metams už vieną ar kelis nesunkius ar apysunkius tyčinius nusikaltimus, arba ne daugiau kaip penkeriems metams už sunkius nusikaltimus), kai lygtinis paleidimas gali būti</p>

		<p>taikomas didžiajai daliai nuteistųjų (su tam tikromis nedidelėmis išimtimis).</p> <p>2. Skiriasi šių institutų taikymo sąlygos. Bausmės vykdymo atidėjimas taikomas įvertinus su bausmės tikslų įgyvendinimu susijusias aplinkybes, lygtinis paleidimas – nuteistojo elgesį bausmės atlikimo metu.</p> <p>3. Lygtinai paleistas nuteistasis ir toliau atlieka bausmę iki jos pabaigos, o nuteistajam, kuriam bausmės vykdymas – vykdoma probacija tik atitinkamą laikotarpį, kuris, be kita ko, gali nesutapti su paskirtos laisvės atėmimo bausmės trukme.</p>
	2. BK projekto 10 straipsniu keičiamo BK 67 straipsnio 6 ir 7 dalyse to paties straipsnio 4 ir 5 dalių pavyzdžiu siūlytina įtvirtinti, kad šio BK straipsnio dalyse numatytos atitinkamos baudžiamojo poveikio priemonės gali būti skiriamos „kartu su bausme“	BK projekto 9 straipsniu keičiamo 67 straipsnio 4 dalyje numatyta bendra taisyklė, kokios baudžiamojo poveikio priemonės gali būti skiriamos su bausme tiek fiziniams, tiek juridiniams asmenims.
Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra	<p>Siūlomiems BK 75 straipsnio pakeitimams nepritartina dėl toliau nurodomų priežasčių.</p> <p>Pirma, remiantis aiškinamuoju raštu, teikiamais projektais iš esmės siekiama mažinti laisvės atėmimo ir arešto bausmės atliekančių asmenų skaičių, todėl, be kitų pakeitimų, siūloma BK ir susijusiuose įstatymuose įtvirtinti naują institutą – dalinį bausmės vykdymo atidėjimą, kuris įtvirtintų galimybę asmeniui, nuteistam laisvės atėmimu daugiau kaip šešeriems metams už dėl neatsargumo padarytus nusikaltimus arba daugiau kaip ketveriems metams už vieną ar kelis nesunkius ar apysunkius tyčinius nusikaltimus, arba ne daugiau kaip penkeriems metams už sunkius nusikaltimus, iš dalies atidėti paskirtos bausmės vykdymą (BK 75 straipsnio 3 dalies pakeitimai). Kitaip tariant, plečiant bausmės vykdymo atidėjimo instituto sąvoką, siūloma tai daryti už sunkius nusikaltimus nuteistų asmenų sąskaita.</p> <p>Pagal siūlomą reglamentavimą teismas, iš dalies atidedamas bausmės vykdymą, turės nustatyti teismo nuosprendžiui įsiteisėjus nedelsiant atliktinos laisvės atėmimo bausmės dalį, kuri negalėtų būti trumpesnė kaip šeši mėnesiai ir ilgesnė kaip dveji metai, taip pat nuo vienerių iki trejų metų likusios neatliktos bausmės vykdymo</p>	<p>Atsižvelgta iš dalies.</p> <p>Projektas papildytas sąlyga dėl bausmės vykdymo atidėjimo iš dalies taikymo ir asmenų grupėmis, kurioms toks institutas nebūtų taikomas.</p> <p>Dėl kitų pastabų pažymėtina, kad:</p> <p>1. Dažnas ir ilgalaikis laisvės atėmimo bausmės taikymas labai išskiria Lietuvą iš kitų Europos Sąjungos valstybių – 100 tūkst. gyventojų Lietuvoje tenka 235 kalintys asmenys, kai ES VN kalinčių asmenų vidurkis – 126 asmenys.</p> <p>2. Bausmės vykdymo atidėjimo galimybė asmenims, nuteistiems už sunkius nusikaltimus, baudžiamajame įstatyme jau buvo įtvirtinta 2015 m. kovo 19 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 27, 38, 39, 55, 56, 60, 62,</p>

atidėjimo terminą. Taip pat siūloma nustatyti, kad jeigu terminuotos laisvės atėmimo bausmės atlikimo metu nuteisčio, kuriam bausmės vykdymas iš dalies buvo atidėtas, nusikaltamo elgesio rizika padidėja ir yra pakankamas pagrindas manyti, kad bausmės tikslai nebus pasiekti vykdant bausmės vykdymo atidėjimą, teismas bausmę vykdančios institucijos teikimu turės priimti sprendimą panaikinti bausmės vykdymo atidėjimą ir toliau vykdyti pagal nuosprendį paskirtą bausmę (BK 75 straipsnio 7 dalies pakeitimai). Panašaus pobūdžio pakeitimai siūlomi ir dėl BK 92 straipsnio, kuriame reglamentuojamas bausmės vykdymo atidėjimas nepilnamečiams.

Kaip matyti iš minėtų pasiūlyimų turinio, dalinis bausmės vykdymo atidėjimas yra glaudžiai susijęs su bausmės vykdymo atidėjimo ir lygtinio paleidimo institutu, todėl svarstyti, ar nebūtų tikslingiau tobulinti esamus institutus, negu kurti naują mechanizmą, kurio reglamentavimas, manytina, nėra pakankamas. Be to, siūlomų reglamentavimu iš esmės nenustatomi nei bendriausio pobūdžio kriterijai, kuriais remdamasis teismas galėtų paskirti dalinį bausmės vykdymo atidėjimą. Pavyzdžiui, pagal galiojančią BK 75 straipsnio 1 dalies redakciją asmeniui, nuteistam laisvės atėmimu ne daugiau kaip šešeriems metams už dėl neatsargumo padarytus nusikaltimus arba ne daugiau kaip ketveriems metams už vieną ar kelis nesunkius ar apysunkius tyčinius nusikaltimus, teismas gali atidėti paskirtos bausmės vykdymą nuo vienerių iki trejų metų, jeigu nusprendžia, kad yra pakankamas pagrindas manyti, kad bausmės tikslai bus pasiekti be realaus bausmės atlikimo (šios nuostatos turinys projektuose iš esmės nekeičiamas).

Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad baudžiamoji politika, susijusi su bausmės vykdymo atidėjimu, Lietuvoje yra labai nenuosekli ir nuolat keičiama norma švelninant (2015 m. kovo 19 d. įstatymo Nr. XII-1554 redakcija) arba griežtinant (2017 m. rugsejo 28 d. įstatymo Nr. XIII-653 redakcija). Manytina, kad siekis mažinti laisvės atėmimo bausmės nuteistiesiems skyrimą bei spręsti įkalinimo įstaigų perpildymo klausimą negali pateisinti itin dažno įstatymo keitimo. Šiuo atveju toks keitimas visiskai išbalansuotų principines nuostatas, kad bausmės vykdymo atidėjimas negali būti taikomas asmenims, įvykdžiusiems ypač pavojingas nusikaltamas veikas (sunkūs, labai sunkūs nusikaltimai).

Antra, Projekto autorių iškeltą problemą, kad bausmių politika yra per griežta ir nuteistiesiems per dažnai skiriama laisvės atėmimo bausmė, galima spręsti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo krypinčiai formuojama teisinių praktika (baudžiamojo įstatymo taikymas skiriant laisvės atėmimo bausmę). Šiuo metu galiojantys įstatymai

75, 179 ir 187 straipsnių pakeitimo įstatymu Nr. XII-1554. Per dvejus tokios bausmės vykdymo atidėjimo taikymo nuteistiesiems už sunkius nusikaltimus taisyklės galiojimo metus nebuvo identifiukuota objektivių taikymo ir vykdymo trukmų ar kitų reikšmingų neigiamų pasekmių.

3. Pagal projekto nuostatas, galimybę taikyti bausmės vykdymo atidėjimą iš dalies numatoma tik asmeniui, nuteistam už sunkių nusikaltimų ne didesnę kaip penkerių metų laisvės atėmimo bausmę ir tik tuo atveju, jeigu bus pakankamas pagrindas manyti, kad bausmės tikslai bus pasiekti asmeniui atlikus dalį bausmės. Šios nuostatos numatytos siekiant užtikrinti, kad už pavojingiausių sunkių nusikaltimų kategorijos atvejus bausmės vykdymo atidėjimo praktiškai taikyti nebūtų įmanoma.

4. Klausimą dėl bausmės vykdymo atidėjimo, teismas kiekvieną kartą turės apsvaistyti galimybę pasiekti bausmės tikslus, skiriant atlikti tik dalį bausmės. Tačiau tai nereikia, kad teismas privales visais atvejais atidėti paskirtos bausmės vykdymą iš dalies. Atidėti bausmės vykdymą, iškaitant ir asmenims, padariusiems sunkius nusikaltimus, yra teismo teise, bet ne pareiga.

5. Bausmės vykdymo atidėjimas daugeliu atvejų yra pakankamai veiksminga ir saugi priemonė. Bausmės vykdymo atidėjimo metu asmeniui vykdoma probacija, kurios metu nuteistajam taikomos resocializacijos priemonės, kontroliuojamas nuteisčio elgesys. Visa tai prisideda prie to, kad tik nedidele dalis anksčiau

<p>suteikia teismui plačią diskreciją parinkti bausmę ir ją tinkamai individualizuoti vadovaujantis BK 54 straipsnio 3 dalimi ar BK 62 straipsnio 1 ir 2 dalimis.</p> <p>Trečia, BK 75 straipsnio 3 dalyje atsiranda naujas bausmės vykdymo atidėjimo būdas – bausmės vykdymo atidėjimas iš dalies. Savo turiniu šis bausmės vykdymo atidėjimo būdas panašus į lygtinį paleidimą, kurį teismas užprogramuoja jau priimdamas nuosprendį, nors nuteistasis dar net nepradėjo vykdyti bausmės ir neišku, kaip jis persiaukės, kokia bus jo pažanga ir pan. Todėl kyla klausimas, ar tais atvejais, kai bus įgyvendintos sąlygos, kurioms esant galima iš dalies atidėti laisvės atėmimo bausmės vykdymą, neturėtų būti iš karto paskirta trumpesnė laisvės atėmimo bausmė, kuria būtų galima pasiekti bausmės tikslus, arba, asmeniui atlikus nustatytą minimalią paskirtos laisvės atėmimo bausmės dalį ir sumažėjus jo nusikalstamo elgesio rizikai, asmuo lygtinai paleidžiamas iš pataisos įstaigos, t. y. kyla rizika, kad dalinis bausmės vykdymo atidėjimas iš esmės taps <i>a priori</i> taikomu lygtiniu paleidimu.</p> <p>Be to, tarp šių įstatymo normų galima išvylgti tam tikrų prieštaravimų. Įstatymo leidėjas, nustatydamas, kad lygtinis paleidimas tam tikrais atvejais negali būti taikomas (Bausmių vykdymo kodekso 158 straipsnyje nurodytiems nuteistiesiems), taip išreiškė savo pozicijų ir tam tikrų nusikalstamų veikų ir šias veikas įvykdžiusių asmenų pavojingumą. Tačiau Projekte galimybė iš dalies atidėti paskirtos bausmės vykdymą tokiems asmenims yra numatyta. Pavyzdžiui, Bausmių vykdymo kodekso 158 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta, kad lygtinis paleidimas iš pataisos įstaigų netaikomas asmenims, atliekantiems laisvės atėmimo bausmę už nusikaltimus nepilnametio asmens seksualinio apsispresdimo laisvei ir (ar) neliečiamumui (neatsižvelgiant į paskirtos bausmės dydį, kai, pvz., BK 149 straipsnio 3 dalyje minimali sankcija – nuo trejų metų laisvės atėmimo, o 150 straipsnio 3 dalyje – dveji metai laisvės atėmimo). Tokios veikos yra sunkūs nusikaltimai, tačiau pagal siūlomą Projektą asmeniui, nuteistam pagal BK 149 straipsnio 3 dalį ar 150 straipsnio 3 dalį ne didesnei nei penkerių metų laisvės atėmimo bausme, bausmės vykdymas galės būti iš dalies atidedamas. Manytina, kad dėl to gali kilti reali grėsmė, jog valstybės formuota griežta asmenų, įvykdžiusių nusikalstamas veikas nepilnametį asmenų seksualinio apsispresdimo laisvei ir (ar) neliečiamumui, baudžiamoji politika taps nenuosekli. Be to, yra pagrindas manyti, kad bus pažeidžiamas asmenų lygiatėsiškumo prieš įstatymą principas. Iš vienos pusės Bausmių vykdymo kodeksas reikalauja, kad teismo paskirta laisvės atėmimo bausmė už nusikaltimus</p>	<p>nusikalstamas veikas padariusių asmenų jas padaro ir vel.</p> <p>6. Pastabų autoriai per griežtą baudžiamąją politiką siūlo spresti formuojant teismų praktiką. Tačiau pažymėtina, kad problema yra ilgalaikė ir, tiek keičiantis baudžiamiesiems įstatymams, tiek juos taikančių subjektų praktikai, rezultatai dėl laisvės atėmimo bausmių taikymo dažnumo, kaip ir nurodyta aiškinajame rašte, keitėsi nežymiai.</p> <p>7. Kaip ir nurodyta projektų aiškinajame rašte, didžioji dalis (51 proc.) nuteistųjų pataisos įstaigose atlieka ilgalaikes – ilgesnes kaip 5 m. laisvės atėmimo bausmes. Ilgalaikis kalinimas turi žalingą poveikį nuteistiesiems, kadangi, ilgą laisvės atėmimo bausmę atlikusi nuteistąjį grąžinti į visuomenę yra itin sunku. Per tokį laiką jis pripranta prie kalėjimo sąlygų, bet praranda būtinus socialinius įgūdžius, šeimą. Be to, įkalinimo metu nuteistasis susiduria su kitų kalinių priešiškuumu ir neigiamos įtakos darymu, kas apsunkina jo resocializaciją. Tokių asmenų resocializacija reikalauja daugiau dėmesio, o kartu ir išteklių, tiek žmogiškųjų, tiek finansinių. Bausmės vykdymo atidėjimo iš dalies instituto idiegimas kaip tik prisidėtų prie bausmės atlikimo laiko trumpinimo, žalos nuteistajam mažinimo, o taip pat įkalinimo įstaigose nuteistųjų skaičiaus mažinimo.</p>
--	---

	nepilnamečio asmens seksualinio apsisprendimo laisvei ir (ar) neliečiamumui būtų įvykdoma visa, t. y. draudžia lygtinį paleidimą, iš kitos pusės – teismui nedraudžiama už tokias veikas iš dalies atidėti paskirtos laisvės atėmimo bausmės vykdymą.	
Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija	1. Siekiant suvaldyti tuberkuliozės paplitimą, užkrečiamumą, siūlome projekto 4 straipsniu keičiamo 48 straipsnio 4 dalies 5 punktą papildyti, jog asmuo gali būti įpareigotas gydytis ir nuo tuberkuliozės.	Neatsižvelgta. Žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės priemonės nustato specialus įstatymas – Lietuvos Respublikos žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymas Nr. I-1553. Be to, jei būtų nustatyta, kad tam tikra asmens liga turėjo įtakos asmens nusikalstamam elgesiui, projekto 4 straipsniu keičiamo 48 straipsnio 6 dalyje numatyta galimybė teismui paskirti ir kitų, baudžiamajame įstatyme nenumatytų įpareigojimų ir draudimų, jeigu, teismo nuomone, tai darytų teigiamą įtaką jo elgesiui.
<i>Dėl Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso pakeitimo įstatymo projekto</i>		
Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra	Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso pakeitimų projektu, be automatinio lygtinio paleidimo taikymo galimybės (atlikus 2/3 laisvės atėmimo bausmės), siūloma numatyti, kad „dėl ankstesnio lygtinio paleidimo taikymo sprestų Lygtinio paleidimo komisija arba teismas, priklausomai nuo to, kokios trukmės bausmė paskirta nuteistajam (pvz., komisija priimtų sprendimą taikyti lygtinį paleidimą nuteistiems laisvės atėmimu už dėl neatsargumo padarytus nusikaltimus, taip pat nepilnamečiams ir kitiems nuteistiesiems, kuriems paskirta bausmė neviršija ketverių metų laisvės atėmimo, o teismas – dėl nuteistųjų, kuriems paskirtos bausmės terminas didesnis nei ketveri metai laisvės atėmimo, ir atsižvelgdamas į Lygtinio paleidimo komisijos siūlymą dėl lygtinio paleidimo taikymo tikslingumo)“ (Aiškinamojo rašto 9 lapas.). Atsižvelgiant į tai, jog bausmė yra valstybės prievartos priemonė, kurią nuosprendžiu skiria teismas, įvertinęs, ar asmeniui paskyrus konkrečią bausmę bus pasiekti jos tikslai (BK 41 straipsnis), abejotina, ar minėti įgaliojimai turėtų būti suteikiami Lygtinio paleidimo iš pataisos įstaigos komisijai, kuri iki šiol šioje srityje turėjo tik rekomendacinio pobūdžio įgaliojimus ir kurios sprendimus tvirtindavo teismas.	Neatsižvelgta. Pagal projektą Lygtinio paleidimo iš pataisos įstaigos komisija priimtų sprendimą tik dėl bausmės atlikimo sąlygų pakeitimo, bet ne valstybės prievartos priemonės pakeitimo. Pažymėtina ir tai, kad pagal projekto nuostatas Lygtinio paleidimo iš pataisos įstaigos komisijos savarakiškos veiklos priežiūrą atliks teismai, kurie pagal prokuroro, nuteistojo, jo gynėjo ar atstovo skundus galės pakeisti šių komisijų sprendimus. Kartu atkreiptinas dėmesys, kad projekte siūlomas teisinis reglamentavimas sudarys prielaidas spartesniam lygtinio paleidimo taikymo procesui, kartu mažės prokurorų ir teismų darbo krūvis. Šie pakeitimai leis padaryti

		lygtinio paleidimo instituto taikymą efektyvesnį, dides lygtinai paleidžiamų iš pataisos įstaigų nuteistųjų skaičius.
Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Siekiant apsaugoti specialistus, teikiančius paslaugas asmenims, atliekantiems bausmę Pusiaukelės namuose, tikslinti projekto 26 straipsniu keičiamą 69 straipsnio 3 dalį, numatant, jog asmuo gali būti perkeltas iš Pusiaukelės namų į pataisos namus, ne tik tuo atveju, kai kelia pavojų Pusiaukelės namų administracijai, bet ir specialistams, kurie teikia pagalbą, paslaugas, išdėstant šią dalį taip: „3. Į pusiaukelės namus perkelti nuteistieji turi šio Kodekso 91 straipsnio 1 dalies 1, 3, 4, 6, 7, 8 ir 10 punktuose nustatytas teises. Pusiaukelės namuose laikomi nuteistieji, kurie be pateisinamų priežasčių nederba ar nesimoko arba kelia pavojų pusiaukelės namų administracijai, darbuotojams ar kitiems asmenims, arba sistemingai pažeidinėja bausmės atlikimo režimą, gali būti pataisos įstaigos ar kardomojo kalinimo vietos, kurioje veikia pusiaukelės namai, direktoriaus įsakymu gražinti iš pusiaukelės namų į pataisos namus.“	Neatsižvelgta. Igyvendinus siūlymą būtų neaišku apie kokius darbuotojus kalbama. Be to pažymėtina, kad projekte vartojamas terminas „ar kitiems asmenims“, kas apima visus asmenis, nepriklausomai nuo jų statuso, einamų pareigų ir pan.
<i>Dėl Lietuvos Respublikos probacijos įstatymo Nr. XI-1860 pakeitimo įstatymo projekto</i>		
Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Socialinė rehabilitacija ir nevyriausybinių organizacijų įtraukimas į pagalbos nuteistajam teikimą pradedamas, nuteistajam dar būnant pataisos namuose, pusiaukelės namuose. Siekiant išlaikyti ar toliau tęsti pagalbą, siūlome papildyti 6 straipsnio 1 dalį ir numatyti, jog probacijos tarnyba bendradarbiauja ir su nevyriausybėmis organizacijomis.	Neatsižvelgta. Bendradarbiavimo su nevyriausybėmis organizacijos aspektai nustatyti projekto 7 straipsnyje.

 Teisingumo ministras
 Elvinas Jankevičius
 2018 11 27